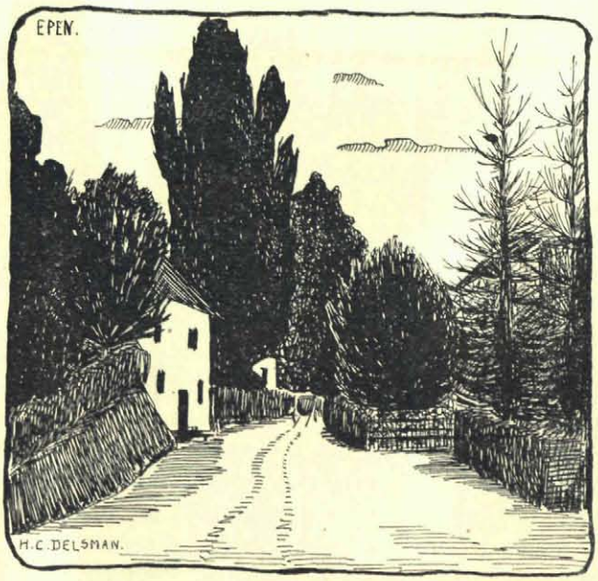
De Levende Natuur 8 (10):182-184 (1903)

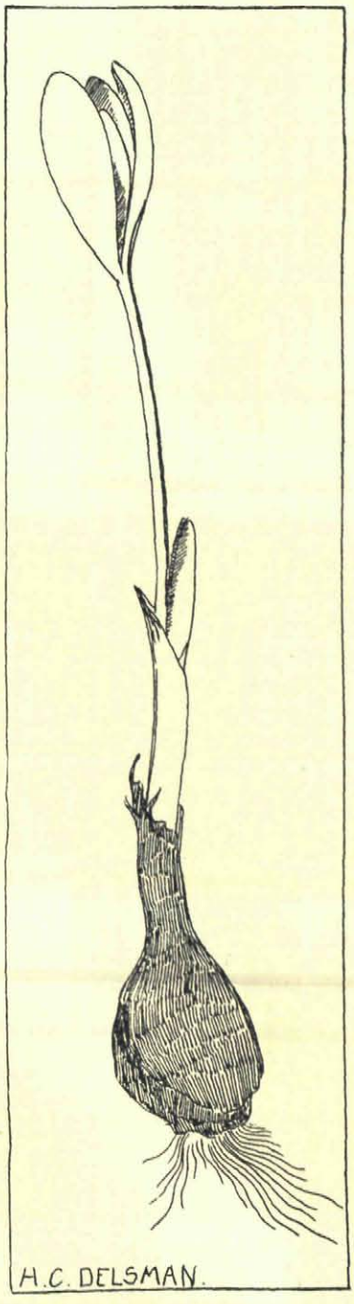
EEN BRIEF UIT EPEN.

Epen, 15 Aug. 1903.

Beste B.

Nu ik hier reeds bijna een week ben, wordt 't tijd, dat ik je eens wat van mij laat hooren. In Valkenburg aangekomen, werd ik, behalve door 't feit, dat de regen was opgehouden, al dadelijk in de goede stemming gebracht door 't vinden van corydalis lutea in overvloed, die, in vereeniging met koninginnekruid, toortsen en de groote klokken van Campanula Trachelium de hooge steenen muren bont kleurt, waartusschen de Geul bruisend voortstroomt. Enfin, laat dien eersten dag nu verder maar schieten — veel bijzonders leverde hij toch niet meer op, — dan zal ik je liever dadelijk wat gaan vertellen van mijn verblijf in Epen en beginnen met je mee te deelen, dat de logeergasten hier 't er alle over eens zijn, dat nergens in Nederland zulke mooie omstreken te vinden zijn als die van dit dorpje op de grenzen. Als ik in den raad van Wittem zat, dan zou ik voorstellen de p van Epen om te keeren en er dus een d van te maken, want waarlijk, zoo dikwijls ik den weg tegenover mijn tijdelijk tehuis een paar minuten opgeloopen ben, om nog eens van 't uitzicht te genieten — en dat doe ik gewoonlijk elken ochtend voor 't ontbijt — denk ik onwillekeurig bij mijzelf: „Wat een lachend paradijs ligt daar voor mij." Tracht het je eens voor te stellen: breede hellingen, waartegen gele tarwe en grijsgroene havervelden, bloeiende aardappel- en klaverlanden, boomgaarden, waar de takken ondersteund moeten worden, opdat ze niet breken onder den last der vruchten; afgewisseld door huisjes in 't groen verborgen, ongesnoeide, wilde hagen, boschjes en boomgroepen, die een donkere teekening aanbrengen op den lichten ondergrond; en elke helling bekroond door oude bosschen, die 't dal, waarin Epen met zijn spits torentje rustig ligt te genieten, als 't ware afsluiten van de buitenwereld, die lang zoo mooi niet is, als dit gelukkig stukje land. Als adelaars zweven een paar raven met nauw merkbaren vleugelslag langzaam voort op de stralen der ochtendzon, hun heerlijk gebied overziend, en laten hun baltsenden roep weerklinken door 't wijde ruim. Hoe welluidend klinkt dat „ravengekras", een naam die al heel slecht den indruk weergeeft, die het op mij maakt. Als ik zoo sta te genieten, weet ik niet, hoe uiting te geven aan mijn bewondering, het geluk is mij te groot en overweldigt mij; lang blijven mijn oogen op 't landschap rusten, ik drink het in met volle teugen en kan er niet van scheiden; tot ik mij ten slotte los ruk en naar 't dorp terug wandel, vroolijk in 't vooruitzicht, dat er nog een heele dag van genieten voor mij ligt.

Zoolang men binnen den kring der bosschen blijft, is alles even schilderachtig. De menschen staan hier niet buiten de natuur, zooals elders gewoonlijk, doch ze zijn er zelf een deel van. De eenvoudige, haast primitieve huizen, als 't ware vergroeid met de boomen, heggen en hellingen er om heen, passen nog beter in hun omgeving dan 't nest van een vogel; de hagen van meidoorn en hulst, geheel overdekt met de geurige bloemtrossen van clematis vitalba, kamperfoelie, heggerank, hop en andere klimplanten zijn stukjes natuur op zichzelf en de schilderachtige holle wegen zijn ware dorado's. De hellingen aan weerszijden zijn bedekt met een welig struweel van bramen, wilde rozen, maagdepalm, klimop en allerlei kleurige bloemen, en daartusschen staan overal de mooie, helderroode vruchtkolven van aronskelk, de rozetten van primula elatior en de gevlekte bladeren van pulmonaria. Vandaar dat, hoewel de bevolking hier vrij dicht is, de omgeving in 't geheel geen gecultiveerd karakter heeft en echt natuurlijk is gebleven.

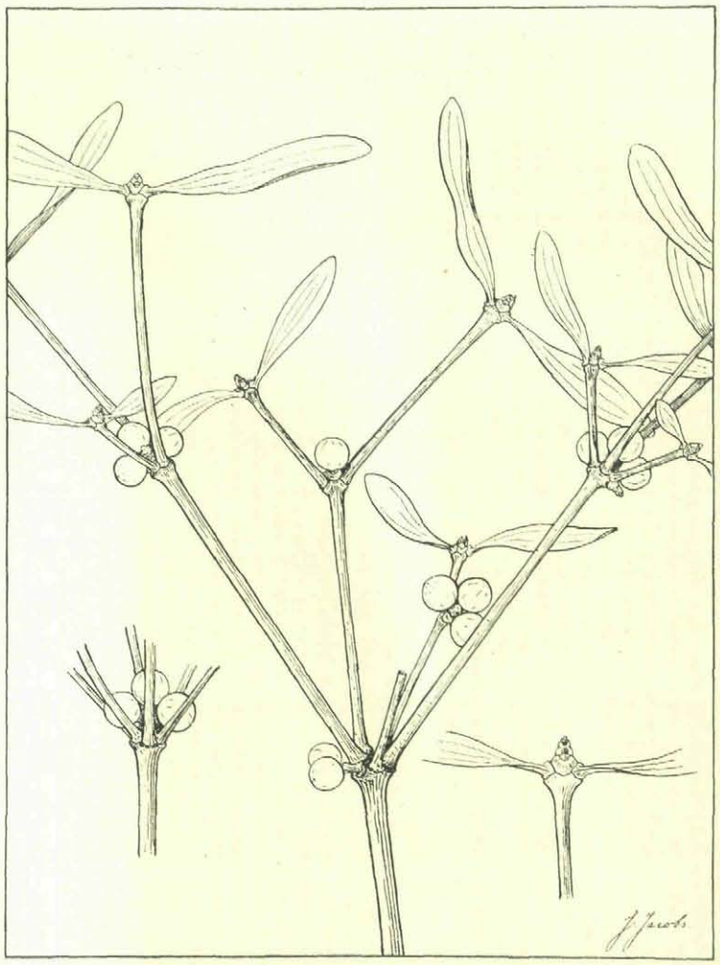

En wat is de bevolking hier ook heel anders van aard dan in Holland, waar je in sommige plaatsen stomverwonderd wordt aangestaard en nagekeken, terwijl in andere de lieve dorpsjeugd je op een bombardement met steenen of een stortvloed van scheldwoorden onthaalt. Daar is hier geen sprake van. Door iederen voorbijganger — zelfs door kinderen — wordt men vriendelijk gegroet en sta je naar een plant of een vogel te kijken, dan knoopen ze graag een praatje met je aan, iets, waarvan ik altijd gretig gebruik maak om wat uit te hooren over volksnamen en folklore. Iedereen is hier even opgeruimd. Lachend en schertsend gaan 's ochtends vroeg de maaiers naar het land en zingend en fluitend doen zij hun arbeid. Hoe kan men hier ook treurig zijn! De vrouwen brengen elken morgen en avond de roodbruin gevlekte koeien naar 't dorpje om ze in den stal te melken. Als we 's avonds op de bank voor 't huisje

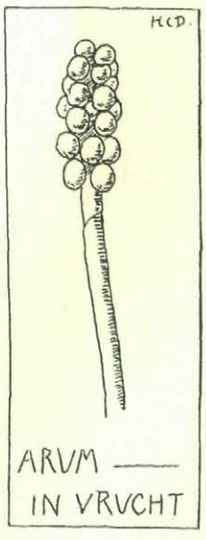
De Levende Natuur 8 (10):182-184 (1903)

zitten trekt telkens een troepje koeien langzaam voorbij en even later worden ze weer teruggebracht.

Op die bank is 't heerlijk aan 't einde van den dag wat stil te zitten, met je armen over elkaar en te kijken naar de spelende kinderen of wat te praten, als een half dozijn dorpelingen zich er verzameld heeft. Dan wordt er verteld van de lente, als de geelgorzen uit 't dorpje weer naar 't veld zijn teruggekeerd, als de zwartkopjes (kwikstaartjes) en zwaluwen zijn aangekomen, als langs de holle wegen de kirkesleutel (primula) en zooveel andere lentebloemen bloeien en 't leeft in heggen en boomen van vogelengeluid. En van de herfst, als de in groote V-vormen naar 't Zuiden vliegende wilde eenden onder luid gekakel het slechte weer en daarmee den tijd van 't aardappelrooien hebben aangekondigd en de zwaluwen zich „zwitschernd" op den nok van 't kerkje verzamelen om tenslotte weg te vliegen naar 't zonnige Zuiden. Wat klinkt 't vreemd, te hooren dat de ooievaar, de geliefde lentebode onzer lage landen hier onbekend is. Het zinkviooltje, dat langs de Geul overal zijn vrij groote, gele bloemples uit 't gras opsteekt tusschen armeria elongata, kennen de dorpelingen als „hoe langer hoe liever." Eens kwam 't gesprek op de „hamschel" of „wintergroen," „dat je 's winters overal op de appel- en perenboomen ziet." Viscum album, daar had ik nog niet eens aan gedacht! Nu veel meer dan tien passen behoefden we niet van 't huis af te doen, of we zagen 't reeds in overvloed zitten op de takken en spoedig had ik er ook eenige in mijn bezit. Ik stuur je hierbij een teekeningetje van wat ik zie, als ik op de bank voor 't huis zit en rechts den weg afkijk. Praten de leden van 't gezelschapje onder elkander in hun welluidend, zeer beschaafd klinkend dialect, dat ik graag mag hooren, dan versta ik er geen syllabe van, wat soms wel een beetje vervelend is. Gewoonlijk hebben ze dan den mond vol over de kermis die op komst is en, al duurt ze slechts een paar dagen, een groote gebeurtenis is in 't anders zoo rustige dorpsleven. Dan wordt er gedanst en pret gemaakt, gezongen en .... gedronken, want van bier zijn de Limburgers groote liefhebbers. Doch tegen dien tijd zit ik alweer in Amsterdam. 't Wordt tijd, dat ik je eens wat over de bosschen vertel. Vroeger moeten ze nog veel uitgestrekter geweest zijn dan thans, te oordeelen naar de typische boschplanten, die hier gewoon langs de wegen en in elk klein boschje staan. Langzamerhand zijn ze echter verdrongen door 't bouwland, dat niettemin door zooveel wilde hagen en boomgroepen wordt afgewisseld, dat de streek, zooals ik reeds schreef, in 't geheel geen saai karakter heeft gekregen, doch integendeel een lachenden aanblik biedt, die in een opgewekte stemming brengt, zoodra men zijn schreden naar buiten richt. Er gaat van 't landschap een onbeschrijfelijke bekoring uit, die den waren natuurliefhebber, vooral wanneer hij alleen is, zoo'n onmetelijken jubel in zich doet voelen, dat 't bloed hem sneller door de aderen stroomt en hij lust voelt zijn vreugde te uiten in een luiden juichkreet. Gelukkig land, hoe gaarne zou ik hier voor altijd blijven. Hoe heerlijk is 't alleen hier rond te dwalen, nu eens door een schilderachtigen, hollen weg, die snel omlaag voert, dan weer de heuvelen op tusschen bloemrijke hagen, die schaduwrijke boomgaarden omtuinen tot deze plaats maken voor graanvelden en 't onbegrensde Zuid-Limburgsche panorama zich voor ons ontsluit.

Maretakken.

Doch nu naar de bosschen. Nog nooit heb ik ze zoo mooi gezien als in Limburg. Waar zijn zooveel boomsoorten, waar vindt men zooveel zeldzame boschplanten bij elkaar, waar levert 't woud een mooier aanblik op dan hier? De metershooge adelaarsvarens staan zoo dicht opeen, dat men er zich slechts met moeite een weg door baant. Reeds den eersten dag, toen ik door een groote vergadering van meesjes, boomkruipertjes en boomklevers en spechten dit dichte varengewas ingelokt was, had ik het groote geluk een vos te zien, een groot, roodbruin dier, dat snel een goed heenkomen zocht. Een inwoner van Epen, met wien ik gisteren zonder succes naar atropa belladonna gezocht heb, wist mij te vertellen, dat er juist op die plek een heele vossenfamilie van een stuk of zes personen woonde, die soms 's nachts tot in de tuinen van 't dorp kwamen. Ook wist hij precies dat er in 't Nederlandsche deel van 't bosch een viertal reeën leefden, terwijl er in 't stuk, dat in „Belge" (België) ligt, waar beter op stroopers gelet wordt, wel een stuk of dertig worden aangetroffen. Dicht bij de plaats, waar ik de vos zag, vond ik ook vrij veel bloeiend lysimachia nemorum en lathyrus sylvestris. Van de wilde vruchten, die in dit bosch te vinden zijn, zou je bepaald wel een paar maanden leven kunnen. Boschbessen, aardbeien, frambozen, bramen, kersen, hazelnoten, van alles vindt je er.

Een paar dagen geleden ben ik een klein stukje bosch,

De Levende Natuur 8 (10):182-184 (1903)

dat midden op een weiland achter 't mooie kasteel Beusdaal ligt, gaan doorzoeken, in de hoop er paris te vinden, die ik hier toen nog niet aangetroffen had. Dit gelukte mij echter niet. Wel blonken in 't rond overal de roode bessen van arum en in nog grooter aantal hingen de rijpe zwarte bessentrossen van de zeldzame Actaea spicata neer, waarvan ik ook nog één enkel exemplaar in vollen bloei vond. Samicula dekte er met honderden, ja, duizenden den grond, met lieve-vrouwe-bedstroo en primula elatior en langs de randen stond sambucus ebulus. „Hoe jammer," bedacht ik later, „dat dit heerlijke boschje op Belgisch gebied ligt!" Eensklaps sprong voor mij een wit, zwart en bruin gevlekt dier op, ter grootte van een vos, en pakte ijlings zijn biezen. Nieuwsgierig wat dit geweest kon zijn, vroeg ik er een houthakker naar verderop in een bosch, waardoor ik terugkeerde, doch deze wist er ook niets op te vinden. In overvloed vond ik op den terugweg digitalis, circaea, erythraea, alchemilla, kaarden (in een ruigte, waar 't wemelde van groote sabelspringhanen, wier gesnor van alle kanten klonk) lappa officinalis, majanthemum, lathyrus sylvestris, clinopodium enz. enz., altemaal planten, die hier algemeen zijn. Langs Beusdaal komend zag ik in een weiland een witte kat, bruin en zwart gevlekt. Nu wist ik, welk vreemdsoortig dier ik in 't boschje gezien had, 't was felis domestica!

Bij Klein Keulen trof ik cirsium oleraceum aan en ook vond ik chrysosplenium en paris, benevens aan de Geul tusschen Valkenberg en Meersen (een heerlijke weg!) een paar vroege bloemen van colchium autuninale. De waterspreeuw mocht ik niet te zien krijgen!

De vogels zijn hier alle even schuw en je ziet weinig anders dan eksters, meerkollen, klauwiertjes en dergelijk rooftuig. In de boomgaarden zitten veel roodstaartjes (gekraagde en zwarte) en veel meezen en de graanvelden worden geplunderd door groote troepen musschen en geelgorzen, wier melodieus wijsje 't eenige vogelgeluid is, dat je tegenwoordig nog hoort. Algemeen zijn ook nog de zwaluwen: op den weg van Mechelen naar hier zag ik onder 't overhangend dak van een huis drie nesten van huiszwaluwen naast elkaar, vol jongen.

Doch voorloopig heb ik nu genoeg geschreven. Ik reken er stellig op, dat je ook spoedig hier komt om 't alles zelf te zien. Neem morgen den sneltrein van 7.03, stap uit in Valkenberg of Wijlré en wandel vandaar naar Epen, waar je wacht, je vriend

H. G. Delsman Jr.

ONS AVONTUUR IN HET ONDERSTE BOSCH.

Wij, mijn broertje en ik waren gelogeerd te Epen, (Zuid-Limburg), en hadden het plan gevormd op een mooien middag, nog eens onze welbekende kalkrots te bezoeken. Deze is gelegen ongeveer 20 min. gaans van den gewonen weg; wij bekortten dezen, door weilanden en boomgaarden door te gaan en kwamen toen langs een korenveld tot ons doel. Onderweg verfrischten we ons nu en dan met eenige rijpe bramen, aardbeien of frambozen. Deze kalkrots is zoowat 25 M. hoog denk ik en rijst loodrecht op uit een heuvelachtig dal, begroeid met allerlei grassen, St. Jacobskruid, wilde rozen en dergelijke wilde bloemen. De zijden zijn omringd en begroeid met hoog en laag geboomte, kreupelhout, en slingers van bramen, clematis en klimop, waartusschen zeer smalle paadjes door de klimmers zijn gemaakt naar boven op de rots. Wij hadden plan om de rots, die van onderen nog eenigszins schuin is tot zoover te beklimmen, dan links af te slaan, langs ons jagerspaadje, dat we reeds vroeger gemaakt hadden, om daarna aan de zijde der rots verder naar boven te klimmen. De zon echter, die met kracht scheen, had ons warm en vermoeid gemaakt, waarom wij links het dal doorsneden, en door het kreupelhout onze klimpartij vervolgden, tot wij kwamen aan een open plek rondom begroeid. Verder zijn we recht door naar boven geklauterd, tot we op den berg, dus boven de kalkrots, bij een grooten boom kwamen waar we eenige rust namen. Terwijl we daar zoo zaten, hadden we voor onze oogen een heerlijk veld met goudgeel golvend graan beneden. In de verte schuinslinks zagen we Epen met zijn aardig torentje en verspreide huizen. Schuins aan de rechterzijde, hadden we het mooie kasteel van Beusdaal in de verte. De vogels sprongen lustig in de takken der boomen rondom ons en sjilpend schenen ze ons te vragen wat wij daar deden. Nu en dan vielen er blaadjes, die van de boomen losgeraakt op den grond vielen en ritselend met hun kameraadjes daar schenen te spelen op den grond. De zon verdween langzamerhand en een heerlijk koeltje woei ons in 't gezicht. Toen we uitgerust waren en opstonden om verder te gaan, zagen we iets als een bruinen bal met een witte plek, als voortrollen over 't zand, 't geen bleek een konijn te zijn. Wij liepen voort in dezelfde richting tot onze aandacht werd getrokken door eene opening in den grond; niet meer dan 15 meter vanwaar we hadden gerust; veel grooter dan de gewone konijnenholen, naar onze gissing ± 30 cM. doorsnede. Deze opening bleek een gang te zijn die schuins naar beneden loopende, naar onder iets nauwer werd. Wij dachten eerst aan een bijzonder grooten ingang tot een konijnenhol, maar hielden er ons niet lang over bezig en begonnen vlug den ingang te verstoppen met graszoden, heiplaggen, stokken, steenen en kluiten aarde. Nu gingen we verder door kreupelgewas om ons zoogenaamd jagerspad verder af te maken, en met dat, wat aan de andere zijde liep te vereenigen. Hierdoor raakte nu en dan wel eens wat kalk los dat met tamelijke drukte door de struiken naar beneden viel, tot er ten laatste een groot stuk afbrak, en naar beneden stortte waar het in stukken brak. We waren voldaan over onzen arbeid en keerden terug op onzen weg, waar we met eenige verbazing opmerkten dat het genoemde hol, dat we verstopt hadden, weer netjes in orde was. Toen we verder naar beneden daalden hoorden wij nu en dan, soms achter, soms naast ons, geritsel en gesnuif; soms ook een eigenaardig krabbelen dat aan een beest deed denken. Wij zagen telkens om, doch, niets ziende, liepen we door. Bij een braamstruik rustten we nogmaals uit op een groot brok steen of kalk, dat van boven vlak was. Toen later stond ik op om wat voortteloopen, toen broertje opeens verschrikt riep: „Daar loopt een beest met groene oogen!" Naar de plaats die hij aanwees wierp ik een brok kalk. Daarop kwam het, langs mij heen, door de struiken en verdween. Ik zag twee groene oogen die mij valsch aanstaarden, een min of meer open bek en een bruin lichaam ca. 50 cM. lang; dat daar als golvend zich voortbewoog, bijna zonder gedruisch. Met zijn spits kopje, snuivend in de lucht en met zijn staart de grond slaande.

Vol schrik over de plotselinge verschijning (en verdwijning) van dit onbekende wezen (dat weldra een vos bleek te zijn) holden wij de rots verder af, het dal door en rustten eerst toen we den weg hadden bereikt, die, recht tegenover de rots gelegen, ± 3 Meter hoog was en aldus een dijk vormde, waarop we bleven afwachten of ons beestje zich nog weder zou vertoonen.

Nu werd onze aandacht getrokken door een klagelijk geblaat dat van de linkerzijde kwam. Kort daarna zagen we een beest